

För en trygg sysselsättning i bygg- och träindustrin

EFBWW/BWI: Handlingsprogram för ett socialt och grönt Europa

I de flesta europeiska länder har byggbranschen drabbats mycket hårt av den globala ekonomiska krisen. Fram till i år har byggverksamheten i Europa minskat med ca 13 % jämfört med 2008. Med en minskning på nästan 40 %, är minskningen i byggandet av nya bostäder katastrofal.

Mer än 2 miljoner arbetstillfällen i farozonen

Fram till mitten av 2009 har sysselsättningen inom den europeiska byggindustrin minskat med mer än 7 %, dvs. mer än en miljon arbetstillfällen har redan försvunnit. Och krisen är långt ifrån över. Många länder som Spanien, Irland, Baltikum, Ungern och Rumänien förväntar i år ytterligare en nedgång i byggverksamheten och sysselsättningen inom byggindustrin. Den minskade byggverksamheten leder i sin tur till minskad efterfrågan på träprodukter, vilket medför stora förluster av arbetstillfällen också inom träsektorn.

Sammantaget kan den europeiska bygg- och träindustrin komma att förlora mer än två miljoner arbetstillfällen fram till slutet av detta år, och kraftigt öka arbetslösheten. Nedgången i sysselsättningen kommer dock att bero på kvaliteten och kontinuiteten i de olika ländernas stimulansprogram och deras genomförande, och på möjliga initiativ på EU-nivå.

Utan tvivel, har stimulansprogram i de olika europeiska länderna redan haft en positiv effekt på bygg- och träindustrin. Men situationen i många länder visar att omfattningen och inriktningen av dessa program ofta har varit otillräckliga och dåligt anpassade. Dessutom, med tanke på de ökande offentliga underskotten, har vissa regeringar för avsikt att minska eller stoppa stimulansprogrammen.

Inom träindustrin har krisen riktat fokus på problemet med illojal konkurrens på världsmarknaden. Vartefter som konkurrensen blivit allt hårdare, har producenter från länder som Kina märkbart ökat sina marknadsandelar i EU. EU måste agera för att begränsa illojal konkurrens baserad på illegalt timmer och exploatering av arbetskraften, genom att kontrollera handeln med timmer och trävaror mer effektivt.

Situationen på arbetsmarknaden påverkar också jobbets kvalitet inom bygg- och träindustrin. Lönerna tenderar att minska, medan andelen osäkra anställningar, till exempel tillfälligt arbete och falskt egenföretagande tenderar att öka. Risken för lönedumpning och social dumpning i Europa ökar.

Denna situation kräver åtgärder. Fackföreningarna inom bygg- och träsektorerna uppmanar därför Europeiska unionen och regeringarna i EU- och icke EU-länder i Europa att lansera en grön och social New Deal och att stärka den sociala tryggheten och säkra likabehandling.

Lansera en grön och social New Deal

1. Stimulansprogram och framför allt investeringar i offentlig infrastruktur måste utökas eller åtminstone fortsättas och får inte stoppas på grund av budgetproblem.
2. För att leva upp till de åtaganden som gjorts beträffande klimatförändringen, behövs offentliga utvecklingsprogram för investeringar i energi- och CO₂-effektiva byggnader och tekniker, t.ex. energisparande, strukturell renovering av byggnader och däremot svarande krav för nya byggnader (översyn av gällande EU-direktiv, så som föreslagits av EU-parlamentet). Vidare bör man främja utvecklingen av solenergi och vindkraftverk, generering av geotermisk energi, tidvattenkraftverk, värme- och kraftväxlar, m.m., samt renovering av befintliga anläggningar.
3. Tillsammans med arbetsmarknadens parter inom trä- och skogsindustrin, bör ett EU-omfattande program utvecklas för att främja klimatvänlig användning av trä, som härrör från ett hållbart skogsbruk, som byggnadsmaterial och för energiframställning.
4. En "grön och social New Deal" bör även innefatta utbildningsprogram för anställda inom bygg- och träindustrin, för att förse dem med den kompetens som behövs för att hantera nya klimatvänliga tekniker och material.
5. Andra sociala infrastrukturprojekt bör initieras, t.ex. för kollektivtrafiken, inom utbildnings- och hälsovårdssystem, inom barnomsorg, och för idrottsanläggningar. Dessa projekt ska kännetecknas av bestående mervärde för ekonomin och samhället.
6. Statliga bidrag för hemrenovering och bostadsbyggande bör höjas, speciellt i områden med akut bostadsbrist. Byggandet av statliga eller – som i flera länder - icke-vinstdrivande sociala bostäder bör främjas. Även privata investerare som uppfyller vissa miljömässiga och sociala krav bör beviljas förmånsbehandling. Detsamma bör gälla för renovering av befintliga offentliga, icke-kommersiella eller privata byggnader.
7. En europeisk handlingsplan, som stöds av ett finansieringsprogram och med syfte att avlägsna all asbest som ännu finns i offentliga och privata byggnader i Europa, skulle kunna ge fördelar på tre nivåer: det skulle vara ett ekonomiskt incitament och skulle kunna kombineras med strukturell renovering för ökad energieffektivitet; det skulle kunna kombineras med utveckling av säkrare arbetsförhållanden i fråga om hantering av farliga material och med nödvändig utbildning av arbetstagare som arbetar i bygg- och anläggningsverksamhet; det skulle bidra - genom att eliminera en av de farligaste produkterna i bruk - till EU:s folkhälsopolitik.
8. Stabilisering av finans- och kreditsystemet är av avgörande betydelse för byggsektorn. För byggindustrin är det oerhört viktigt att de finansiella marknaderna regleras på ett sätt som gör att kreditsystemet fortsätter att fungera, och samtidigt förhindrar varaktig och omfattande nettoskuldssättning för låg- eller medelinkomsthushållen.
9. I sitt Pionjärmarknadsinitiativ för Europa, har EU-kommissionen identifierat sex områden där de framtida tillväxtutsikterna ser särskilt lovande ut, och regleringar behövs för att undanröja hinder för tillväxt. Bland dessa är "hållbart byggande" och "biobaserade produkter", vars främjande är viktigt också med tanke på en hållbar miljö samt för att skapa "grön" tillväxt. Pionjärmarknadsinitiativet för Europa måste för sitt förverkligande prioriteras och göras till en integrerad del av EU2020-strategin.
10. För att främja träindustrin i Europa, behöver EU begränsa de otillbörliga konkurrensfördelar som många producenter från tredje land får genom billigt olagligt timmer och oacceptabla villkor och anställningsförhållanden som påtvingats arbetskraften. EU:s myndigheter måste ställa stränga krav på timmer och träprodukter som släpps in på EU:s marknader. För detta ändamål behöver ramverket kring FLEGT¹ (skogslagstiftningens efterlevnad, styrelseformer och handel) utvecklas ytterligare.

¹ Forest Law Enforcement, Governance and Trade

Stärka den sociala tryggheten och säkra likabehandling

11. I tider av stigande arbetslöshet och en tendens till destabilisering och urholkning av de sociala trygghetssystemen och relationerna på arbetsmarknaden, ber vi Europeiska unionen, EU:s medlemsstater och stater utanför EU att stödja arbetsmarknadens parter inom bygg- och träsektorerna för att stabilisera och utvidga kollektivavtal och kollektiva sociala institutioner.
12. Löne- och social dumpning kränker arbetstagarnas grundläggande rättigheter och kan leda till protektionism, nationalism och även främlingsfientlighet. Principen om **"lika lön för lika arbete på samma plats eller i samma geografiska område"** måste därför upprätthållas. Det stora antalet migrerande arbetstagare inom bygg- och träindustrin - även de som kommer från länder utanför EU - måste integreras i systemen för social trygghet i värdlandet och ha rätt till lika behandling. Europeiska domstolens omtolkning av EU:s utstationeringsdirektiv öppnar dörren för löne- och social dumpning och hotar kollektivavtalsrelationerna.
13. Därför måste Lissabonfördraget, som föreslagits av EFS, kompletteras med ett rättsligt bindande "socialt utvecklingsprotokoll", för att göra helt klart att tolkningen av alla bestämmelser om fri rörlighet i fördragen ska vara underkastade ett erkännande av de grundläggande rättigheterna
14. I och med ikraftträdandet av Lissabonfördraget och Stadgan om de grundläggande rättigheterna måste senaste rättspraxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna respekteras, EG-domstolen måste anpassa sina framtida domar i enlighet härmed, och därmed stärka strejkrätten, och ogilla EG-domstolens rättspraxis i Viking- och Laval-domarna.
15. Primär- och sekundärrätten i EU som behandlar gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster och fri rörlighet för arbetstagare måste anpassas, för att a) göra det möjligt för medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter att kräva likabehandling av utstationerade arbetstagare, och att - om så behövs - använda stridsåtgärder för att genomdriva detta krav; b) återställa utstationeringsdirektivet till ett minimidirektiv syftande till samordning i stället för ett maximidirektiv syftande till fullständig harmonisering; c) respektera olika sociala modeller; och d) stänga alla kryphål som tillåter arbetsgivare att kringgå sina skyldigheter genom utstationering av falska egenföretagare.
16. Inom ramen för EU:s „Bryssel I“-förordning, bör möjligheten för arbetsgivarna att pröva internationella stridsåtgärder i sannolikt "arbetsgivarvänliga" nationella domstolar - så kallad "forum shopping" - begränsas. Att begränsa „forum shopping“ är ännu viktigare nu, eftersom Storbritannien, Polen och Tjeckien inte kommer att omfattas av den Sociala stadgan i Stadgan om grundläggande rättigheter i Lissabonfördraget.
17. Vid offentlig upphandling måste de sociala klausulerna vara bindande och i överensstämmelse med gällande kollektivavtal och relevanta ILO-konventioner och rekommendationer. Direktiven om offentlig upphandling behöver förtydligas för att göra det möjligt att uppställa sociala, sysselsättnings- och jämlikhetskriterier för offentlig upphandling, som inte bara speglar ett absolut minimum, men som möjliggör att alla företag konkurrerar enligt samma villkor för goda arbetsförhållanden.
18. Ett rättsligt instrument bör antas på EU-nivå som lägger ansvaret för sociala missförhållanden och bedrägerier i kedjan av underleverantörer på huvudentreprenören. Ansvaret bör åtminstone täcka social trygghet och socialt skydd, utbetalningen av löner/förmåner och arbetsvillkor.

19. Falskt egenföretagande bör bekämpas på EU-nivå, t.ex. genom att definiera en uppsättning gemensamma europeiska kriterier som skulle ge riktlinjer för att fastställa arten av anställningsstatus. Reglerna i värdlandet måste gälla i varje enskilt fall. E-blanketterna² om egenföretagande måste avskaffas, och domarna i EG-domstolen, som har fastslagit principen om ursprungsland för att fastställa status för en egenföretagare måste ogillas, och i stället bör värdlandets kriterier uteslutande bestämma sysselsättningsstatus.
20. Transnationellt utbyte och samarbete mellan nationella yrkesinspektioner för att förebygga och avslöja olagliga anställningsförhållanden bör ses ur ett multilateralt perspektiv. För detta ändamål bör en social, underrättelse och utredningsbyrå (EU-SIA) inrättas inom EU.
21. EU-lagstiftningen bör fastställa stränga villkor för bemanningsföretag och andra mellanhänder på arbetsmarknaden – uthyrning av arbetstagare via bemanningsföretag, tillfällig anställning, utstationering, o.d. - eftersom det är mer sannolikt att arbetstagare som hyrs ut via mellanhänder är olagligt anställda. En av reglerna måste vara att arbetsgivarna måste betala alla kostnader om de använder sig av bemanningsföretag och att de inte kan dra av dessa kostnader från arbetstagarnas löner.
22. Ett europeiskt lagstiftningsinitiativ för att bekämpa "brevlådeföretag" bör fattas, som förbjuder uthyrning av arbetskraft via "brevlådeföretag". Straffrättsliga och civilrättsliga påföljder bör åläggas juridiska och fysiska personer som är direkt eller indirekt involverade i uppsättandet av "brevlådeföretag". Forum-shopping via brevlådeföretag måste stoppas. EU-förordningar beträffande registreringen av företag, som kan ha bidragit till det växande antalet brevlådeföretag, måste utvärderas och - om nödvändigt - omarbetas. Domar från Europeiska domstolen som har lagt alltför stor vikt vid den formella platsen för registrering måste ogillas.

Hur finansiera?

23. För att finansiera en "grön och social New Deal" och få de offentliga underskotten under kontroll, har flera EU-länder och internationella organisationer föreslagit en skatt på finansiella transaktioner och bonusar. EFBWW och BWI vädjar till EU-institutionerna och regeringarna att främja införandet av dessa skatter för att säkra sysselsättningen och att vidta effektiva åtgärder mot klimatförändringen.

² I samband med utstationering, utfärdar myndigheterna i ursprungslandet ett intyg (E 101) som bevis för att den utstationerade arbetstagaren omfattas av lagstiftningen om social trygghet i ursprungslandet. Formuläret E-101, är uppbyggt i enlighet med en EU-förordning (1408/71).